

Türkiye'de Genç İstihdamının Bölgesel ve Etnik Değişimi (2012-2016)*

Kuvvet LORDOĞLU**

Öz: Bu çalışma gençlerin istihdamında ortaya çıkan farkları bölgesel olarak ayırtmaktadır. Özellikle etnik kökene dayalı olarak işgücü piyasalarında çıkan eşitsizlikleri görmek ve bölgesel farklılıklara vurgu yapabilmek için İstanbul ile 19 ili kapsayan Orta doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleri 2012-2016 yılları esas alınarak tartışmaya açılmıştır. Özellikle gelişmiş bir ekonomiye sahip olan İstanbul ile diğer bölgeler karşılaştırılması bize hem cinsiyete dayalı hem de etnik kökene dayalı birçok çarpıcı veriyi sunmaktadır. Gelişmiş bir bölge olan İstanbul'da etnik kökeni Türk olanların okumayı tercih ettikleri Türk olmayanların ise çalışmayı tercih etmeleri kıyaslanan diğer bölgeler açısından tam tersi sonuçları bize sunabilmektedir.

Bu bağlamda cinsiyet, medeni durum, etnik köken ve ekonomik faaliyet açısından bu çalışmada yapılan dört yıla ait kıyaslamaların aynı zamanda 18-29 yaş grubunda genç işgücünün çarpıcı bir profilini de bize özetlemektedir.

Anahtar Kelimeler: Emek piyasaları, Genç İstihdam, emeğin etnik kompozisyonu, Türkiye

Fragments of the Regional and Ethnic Changes in Youth's Employment in Turkey

Abstract: This work distinguishes the differences in youth employment regionally. To particularly reveal the inequalities and to emphasize the regional differences it opens up a discussion in Istanbul and in the 19 cities comprised by the Middle Eastern and South Eastern Anatolian regions between 2012-16.

The comparison of Istanbul as a city within a developed economy with other regions present a striking data based on gender and ethnicity. While in Istanbul as a developed economy the Turkish people prefer continuing with higher education and non-Turkish ones start working at an earlier age, the other regions provide data with

* Bu Çalışmanın genişletilmiş hali Üniversite Öğretim Üyeleri Derneği (ÜNİVDER) ve Kocaeli Dayanışma Akademisi(KODA) işbirliği ile gerçekleştirilen Hayat Bilgisi Okulu kapsamında araştırma raporu olarak hazırlanmıştır.

SPSS Verilerinin derlenmesinde ki katkısından dolayı Burcu Yakut Çakar'a teşekkür ederim.

** Kocaeli Dayanışma Akademisi Üyesi

contrary results. The comparison in terms of gender, marital status, ethnic origin and economic activity in these four years reveals also a striking profile of the young labour force.

Key Words: Labour market, young employment, ethnical composition of labour, Turkey

Giriş

Bu çalışma ile Türkiye'de genç nüfusun bölgelere göre (12 Bölge) dağılımında özellikle istihdam, etnik köken ve cinsiyete dayalı verileri belirli bir zaman aralığında ele almaktadır. (2012-2016) Burada yapılmak istenen bölgelere arasındaki istihdam farklarına genç nüfusun etnik kökeni açısından bakabilmektir. Bunu yaparken dikkate aldığımız ölçütlerden biri farklılıkların belirgin olduğunu tahmin ettiğimiz üç bölge üzerinde durduk. Ülkenin en gelişmiş batı bölgelerinde sadece İstanbul'u, gelişmekte daha geriden gelen doğudan ise Orta doğu Anadolu ve Güney doğu Anadolu bölgelerini ele alınmıştır. Doğu ve Güney doğu Anadolu'dan toplam 16 il esas alındı. Bu illerin arasındaki gelişme farkları elimizdeki verilere de yansıdığı için bazı çarpıcı sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

Genç nüfusa ait verileri TÜİK genel olarak 15-24 arası kabul etmiştir. Bu yaş diliminde olanlar Türkiye nüfusunun yaklaşık yüzde 16'sını oluşturmaktadır. Bu genç nüfusun işsizlik oranı oldukça yüksek bir düzeydedir. Ancak bu yaş dilimi içindeki genç kadınların işsizliğinin yüzde 26 ya ulaşması ileri yaşlardaki kadınların da iş piyasasına katılımını azaltan ciddi bir unsurdur. Genç kadınlarda tarım dışı işsizlik oranı ise yüzde 32 civarındadır. Hiç bir iş yapmayan atıl olan yani okul veya iş ile ilgisi bulunmayan genç nüfusunda (Oturan) yüzde 24.2 olması bunların arasında genç kadınlarda aynı oran yüzde 34.0 bulması dikkat çekicidir (<http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=27598>).

Bu çalışmada dikkate alınan verileri TÜİK verilerinden biraz farklı olarak üç farklı genç yaş grubunu dikkate alınmıştır. (18-24, 25-29 ve 18-29). Buna rağmen asıl ağırlığı taşıyan yaş grubu 18-29 arası olmuştur. Ayrıca 18-24 ve 25-29 yaşlarına ait verilerde olmasına rağmen bu verileri kontrol amacı ile kullandık.

Araştırmanın Kapsamı ve Amaçları

Genel olarak burada kullandığımız Araştırma verilerinin kaynağı KONDA Araştırma ve Danışmanlık A.Ş nin Barometre aboneleri için düzenli toplanan verilerin 2012-2016 arası yıllarına ait olanlarıdır. Bu Araştırma kapsamında, aşağıdaki amaçlar doğrultusunda verilere ulaşılmıştır. Biz bu araştırma verilerinden sadece bazı belirli değişkenlerle ilgili bölümlerini dikkate alıp, bu özel verileri Yaş, işgücü, etnik köken ve cinsiyet temelli olarak değerlendirmeyi amaçladık.

Bu veri setlerinin içinden kısmi bir ayıklama yapılmıştır. Seçim esnasında genç yaş dilimleri ile ele aldığımız veri gruplarının anlamlı sonuçlar verebilmesi esas olarak aşağıdaki kıyaslamaları dikkate alarak değerlendirilmeye çalışılmıştır;

- 1- Bölgelere göre İşgücü detaylarının cinsiyetlere göre karşılaştırılması
- 2- Bölgelere göre Okuyan-Oturan- Çalışan ayırımının medeni durumları ile Karşılaştırılması,
- 3- Bölgelere göre Okuyan-Oturan ve Çalışan ayırımının etnik kökene kıyasla karşılaştırılması
- 4- Bölgelere göre Okuyan-Oturan ve Çalışan ayırımının Eğitim durumlarına kıyasla Karşılaştırılması
- 5- Bölgelere göre Okuyan-Oturan ve Çalışan ayırımının cinsiyetlerine kıyasla karşılaştırılması
- 6- Bölgelere göre etnik kökenlerin eğitim durumlarına kıyasla karşılaştırılması yapılmıştır.

Örneklemin seçiminde ise ADNKS (Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi) verilerine dayalı nüfus büyüklükleri ile 1 Kasım 2015 genel seçimleri mahalle ve köy sonuçları katmanlandırılarak hazırlanmıştır.

Yerleşim yerleri önce kıy/kent/metropol olarak ayrıştırılmış ve 12 bölge esas alınarak örneklem tespit edilmiştir.

Bu araştırmada ve tablolarda kullanılan yerleşim yeri tanımları ülkede kullanılan idari bölünme ve tanımlarından farklıdır:

- **Kıy:** Nüfus büyüklüğü 2000 ve daha az olan yerler.
- **Kent:** Nüfusu 2001'den büyük, 800.000'den küçük yerleşim yerleri veya kent koridorları içinde kalan mahalleler
- **Metropol:** Nüfusu 800.000'den büyük, sosyal ve ekonomik ilişkilerin geleneksellikten kurtulduğu büyük metropollerin içindeki mahalleler.

Araştırma kapsamında görüşülen deneklerin bölgeler ve kıy/kent/ metropol dağılımları aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Örneklem Dağılımı				
Bölge	Kır	Kent	Metropol	Toplam
İstanbul	0,2	1,6	15,5	17,4
Batı Marmara	1,8	3,1	0	4,9
Ege	3,8	6,6	4,1	14,5
Doğu Marmara	1,9	4,5	3,2	9,7
Batı Anadolu	1,2	1,8	6,9	10,0
Akdeniz	3,1	5,6	3,9	12,6
Orta Anadolu	1,9	2,7	0,9	5,5
Batı Karadeniz	3,3	3,6	0,3	7,1
Doğu Karadeniz	1,9	2,0	0	3,9
Kuzey Doğu Anadolu	1,5	1,3	0	2,8
Orta Doğu Anadolu	1,8	2,5	0	4,3
Güney Doğu Anadolu	2,4	3,3	1,5	7,2
Türkiye	24,9	38,7	36,3	100

Türkiye’de İstihdamın Genel Yapısı ve Bazı Gelişmeler

Genç işgücü ile ilgili verilere daha yakından bakabilmek için Türkiye’de İstihdamın genel yapısına bakmak gerekir. 2000’li yılların başından itibaren Türkiye’de istihdam piyasasında da önemli değişimler dikkat çekmektedir. Özellikle istihdam içindeki önemli değişimler arasında tarımsal istihdamda 2008-2011 arasında görülen olağandışı artışları önem arz etmektedir. Beklenen istihdam eğilimleriyle uyumlu olmayan bu yükselişi; tarımsal ürün fiyatlarındaki artışın yarattığı çekim ve kimi bölgelerde tarımsal faaliyetlerdeki modernizasyonun ortaya çıkardığı ücretli tarım işçiliği talebi ile açıklayan iyimser yaklaşımlar olduğu gibi (Gürsel vd., 2010), bu konudaki TÜİK verilerini güvenilir bulmayarak “tarımla işsizliği kamufle etme” oyunu oynandığını, tarımda büyüme yokken istihdam artışının mümkün olamayacağını dile getiren yaklaşımlar da mevcut olduğu görülmektedir (Sönmez, 2011).

Belki bu konuda eklenecek bir başka gelişme de Tarım istihdamı genel olarak azalma eğilimi taşıırken tarımda çalışan çocuk sayısında görülen artış da dikkat çekici bir başka özellik olarak görülmektedir.

Toplam istihdam içinde tarımın payının azalma eğiliminde olmasına rağmen tarımda çalışan çocukların oranının artışı arasındaki tezat dikkat çekici olmaktadır. 6-14 yaş aralığındaki her iki cinsiyetten tarımda çalışan çocuk oranı bir önceki döneme göre yüzde 31 artmıştır (TÜİK Çocuk İşgücü Araştırmaları 2012). 6-14 yaş diliminin zorunlu ilk öğretim eğitimi sınırları içinde olduğu düşünülürse, son

dönemde gerçekleşen bu artış bu yaş dilimi içindeki çocukların eğitim dışı kaldığının bir göstergesi olarak yorumlanabilir.

2006 ve 2012 yılı verilerine göre çocukların çalışmaları ev işleri olarak tanımlanan faaliyetlerde yoğunlaşmakta. Bu çocukların sayısında bir önceki döneme göre yüzde 14 artış bulunuyor. Günde en az iki saat olmak üzere ev içinde ücretsiz olarak çalışan çocuklar 6-17 yaş grubunda bulunan ve okulla ilişkisi süren çocukların da yaklaşık yarısını oluşturmaktadır.¹ Özetle tarımda çalışan 6-14 yaş grubundaki çocuk sayısı bu dönem de önemli oranda artmıştır. Bu durum 2000 yılı sonrasında tarımın istihdam payındaki azalmaya rağmen ailelerin çocuklarını tarımda istihdam etmeye başladıklarını gösteriyor. Çocuk emeğinin maliyetinin düşüklüğü ve ailelerin geçimlik üretim yapmaları özellikle kriz dönemlerinde çok sayıda çocuğun işgücü piyasalarına dahil olmasına yol açmakta. Bu durum aynı zamanda 15 yaş üstünü genç olarak dikkate alan TÜİK verilerine de yansımaktadır.

Türkiye'de istihdamın yapısı değişir iken ortaya çıkan bir diğer gelişmenin de sektörler ve faaliyet kolları açısından istihdam edilenler arasında ücretli olarak istihdam edilenlerin artışıdır. 2000-2016 arasında ücretli olarak istihdam edilenlerin toplam istihdam içindeki payı yüzde 48.6 dan yüzde 66.9 ulaşmıştır. Ücretli çalışanların cinsiyetlerine göre dağılımına bakıldığı zaman kadınların istihdam içindeki paylarının artmasına rağmen ücretli olarak çalışan kadınların payı genel olarak ücretli erkeklere göre daha düşüktür. Ancak Tarım sektöründe ücretli çalışan kadınların payı erkeklere göre çok daha fazla bir orandadır. Sadece hizmetler sektöründe ücretli çalışan kadınların payı beklendiği gibi erkeklere yakın bir seviyedir.

İstihdam içindeki önemli gelişmelerden biri de sektörel yapıdaki değişimlerden kaynaklanan bir biçimde tarımın payının azalmasına rağmen sanayi ve hizmetlerin bu azalmayı telafi edecek ölçüde istihdam yaratamamasıdır. Bu istihdam dışı kalan emek unsurunun özellikle kentsel alanlarda marjinalleşmiş kayıt dışı istihdam halinde iş piyasasına dahil olduklarını eklemek gerekir. Ancak burada eklemek gerekir ki bu kayıt dışılığın 2000'li yıllardan bu yana azalma eğilimine girdiğini ve genel olarak kayıt dışılık oranının yüzde 35.2'e gerilediğini Ancak bu noktada yine kadınlar aleyhine kayıt dışılık oranı yüzde 47.0 olduğu görülmektedir. 2000 li yıllarda genel olarak yüzde 51 olan kayıt dışılığın azalmış olması önemli ölçülerde ücretli çalışan sayısındaki artıştan kaynaklanmaktadır.

İstihdamın özellikle son yıllarda değişen bir yapısı da inşaat sektöründe görülen artış ile açıklanmaktadır. Özellikle 2000 li yıllardan sonra inşaat sektöründe istihdam artışı dikkat çekici bir özellik taşımaktadır. 2005 yılında istihdam içinde

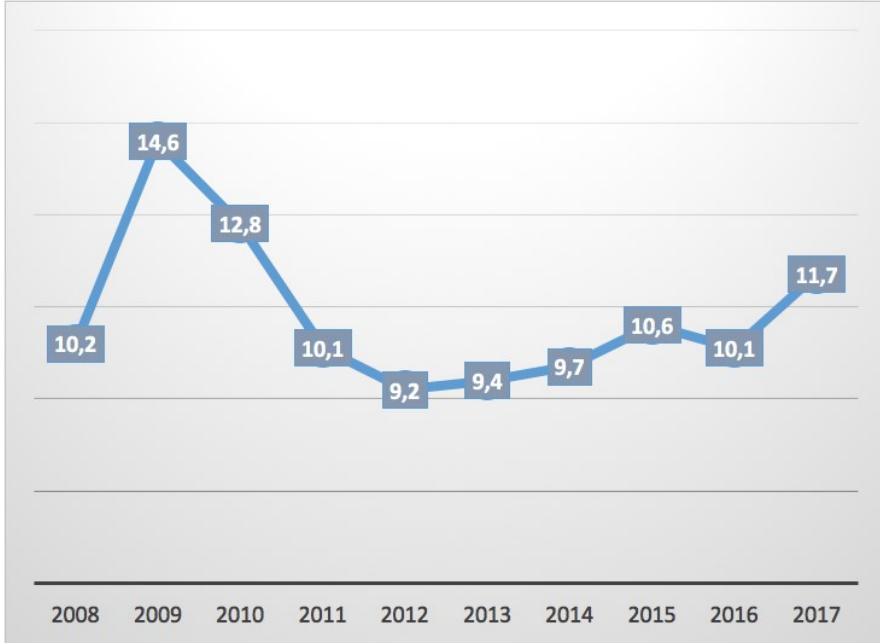
¹ Evişleri: Hanehalkı fertleri tarafından kendi evlerinde gerçekleştirilen ve ekonomik faaliyet tanımının dışında kalan faaliyetlerdir. Bu faaliyetler, hanehalkı fertleri tarafından (çocuklar da dahil olmak üzere) ücretsiz olarak gerçekleştirilen evle ilgili işleri kapsamaktadır. Hanehalkı için alışveriş yapma, yemek pişirme, çamaşır yıkama, ütü yapma, küçük kardeşlere veya hanede bulunan hasta fertlere bakma, evi temizleme, hanede bulunan eşyaları onarma vb. faaliyetler bu kapsamda değerlendirilmektedir.

yüzde 7 oranında 2017 yılında inşaat sektörünün payı yüzde 9 ulaşmıştır (TÜİK mevsim etkilerinden arındırılmış verileri). Bu dikkat çekici gelişmenin bir önemli sonucu da son yıllarda artan oranda iş cinayetlerinin de bu sektörde gerçekleşmiş olmasıdır.

İşsizliğin Genişleyen Rolü ve Sonuçları

Türkiye'de İşsizliğe uzun dönemli bir perspektiften bakıldığı zaman oransal olarak yükselme eğiliminde olduğu görülmektedir. Bir makro değişken olarak işsizliğin azaldığı dönemlerde bile yol açtığı toplumsal tahribatları devam etmektedir. İşsizlik ile ilgili verilerin saklanması sistematik olarak ilk kez 1988 yılından itibaren Hane Halkı İşgücü anketi kapsamında bir soru formuyla toplanarak derlenmeye başladı (TÜİK, 2012:172). Bu itibarla işsizlik olgusunun 1988 öncesine ait değerlendirmelerinin yetersiz olması söz konusudur. Ayrıca eklenebilecek bir diğer konu sadece veri eksikliği değil, işgücü piyasalarına yönelik tanım ve içerik değişimleri yapıldığı için istihdam, işsizlik ile ilgili sonuçları karşılaştırmak ve bunların üzerinden bir analiz yapmak da güçleşmektedir. Bir örnek verirsek 2014 nisan ayındaki değişimle iş arama kanallarının kullanmadaki kriter son üç ay iken son dört haftaya indirilmesi ile işsiz sayısında 400 bin civarında bir azalma sağlamıştır. Bu değişiklik araştırmacılara uzun dönemli mukayese yapma imkanı bırakmamaktadır.

2002 yılında iktidara gelen yeni hükümetin 2001 yılı krizi sonrası devraldığı işgücü piyasasının bazı özellikleri bulunmaktaydı. Özellikle son yıllarda düşme eğilimi gösteren nüfus artış hızına rağmen işgücü piyasasının genişlememesi işgücüne katılma oranındaki yaklaşık on yıllık sabit çizginin nedenlerinden birisidir. 2002 sonrasında ortalama olarak yüzde 10 üzerinde seyreden bir işsizlik oranı gerçekleşti. Özellikle 2000 yılındaki yüzde 6.5'lik işsizlik oranı sonraki yıllarda görülmedi. 2002-2010 arasında ortalama işsizlik oranı yüzde 11 gibi oldukça yüksek bir oranda seyretti. 2010 sonrası krizlerin işgücü piyasasındaki etkileri azalmaya başlaması nedeni ile ortalama 2011- 2013 arası yüzde 9.5 düzeyine geriledi. Ancak 2013 sonrası döneme bakıldığı zaman ortalama olarak işsizlik oranlarında yükselme izlenmektedir. 2013-2017 arası ortalama işsizlik oranı yeniden 10.3 seviyesine yükselmiştir (TÜİK veri setleri ilgili 2013-2017 yıllar ortalaması).

Türkiye'de Genç İşsizliği ve Gelişmeler

Gençlerin işsizliği gerek Türkiye'de gerekse diğer ülkelerde diğer yaş gruplarından ayrı bir anlam taşımaktadır. İlk kez iş arayanların sahip oldukları bir iş deneyiminin bulunmaması bazı meslek gruplarını istihdam edenler için bir olumsuzluk olarak değerlendirilmekte ve genç insanların iş bulmasını güç hale gelmektedir. Bunların dışında da gençlerin iş bulması önünde farklı handikaplarda bulunmaktadır.

Çoğu kez gençlerin iş bulma sorunu önündeki önemli engelin onların eğitim seviyelerinin düşük olması katılan ile açıklandığını biliyoruz. Gerçekten Türkiye'de iş piyasasına katılanların çoğunun eğitim seviyeleri ilk eğitim ve altı düzeylerde olduğunu biliyoruz. Ancak bu konuda dikkat çeken bir diğer gelişme de yüksek eğitim almış olan gençlerin işsizlik oranları da ortalama işsizlik düzeyinin üzerine çıkmaya başlamıştır.

Yüksek eğitimde ortalama yüzde 12.7 olarak gözüken işsizlik oranı, yüksek okulların arasında yüzde 9.7 ile yüzde 26.4 arasında değişmektedir. Dikkat çeken bir farklı olgu da gençlerin aldıkları eğitim açısından en yüksek oranda işsizlik oranı sosyal bilim alanlarında eğitim gören gençler arasında gerçekleşmektedir.

Bunların dışında gençlerin aldıkları eğitimin yükselmesi onları daha bir yüksek gelir beklentisi içine dahil ettiği için genç nüfus içinde işsizlik oranı yükselebilmektedir. Burada muhtemelen gençlerin eğitim için yaptıkları yatırımın beklentisinin daha yüksek bir ücret ile karşılamak istemesi iş piyasası koşulları ile her zaman uyuşmamaktadır.

20-24 yaş grubunda olanların arasında ne istihdam da ne de eğitimde olan gençlerin oranı (NETT) Türkiye'de yüzde 32.5 olarak gözükmektedir. Bu veri yaklaşık 20-24 yaş arasındaki her üç gençten birinin eğitim ve istihdam da bulunmadığını yada iş aramadığını göstermektedir. (TÜİK işgücü detaylı araştırma verileri 2017 yılı) Bir anlamda atıl işgücü olarak adlandırılan bu grubun içindeki gençler gücümüş veya çalışmayan işsizleri ifade etmektedir. Türkiye'de atıl işgücü (NETT) kadınlarda erkeklerin yaklaşık iki katına yakındır. 2017 yılı itibarı ile atıl kadınların oranı yüzde 69.3, erkeklerde aynı oran yüzde 30.6 olmaktadır.

15-29 yaş aralığındaki kadınların atıl kalma oranı yüzde 24.5 ile OECD ülkeleri arasındaki en yüksek oranda bulunmaktadır (<https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm#indicator-chart>).

Yukarıdaki veriler bize çok yaygın olarak eğitim seviyesinin yükselmesi ile işsizlik oranının düştüğünü varsayan verilerin Türkiye verileri ile uyuşmadığını, göstermektedir.

Bu durum bize üç olguyu birlikte aktarmaktadır. İlki eğitim düzeyleri iş piyasasının ihtiyaçlarına yanıt ver(e)memektedir. Diğerleri ise mevcut eğitim kurumlarının iş piyasası ile organik bağlarının sınırlı kalmasından (staj, eşleştirme okul ile işbirliği) dolayı mezun gençlerin iş bulma olanakları zayıf kalmaktadır. Bir diğer konuda eğitimin kalitesinin bölgeler arası farklardan etkilenmesidir.

Gençlerin özellikle iş piyasalarına katılmada güçlüklerinden biri de uğradıkları ayrımcılık nedeniyledir. Özellikle genç kadınların iş bulma ve iş arama kriterleri açısından genç erkeklere oranla dezavantajlı konumları belirgin olarak ortaya çıkmaktadır. Bunların başında sadece Türkiye'de değil Batı ülkelerinde bile görülen cinsiyet ayrımcılığıdır. 28 AB üyesi ülke için 15-64 yaş grubu içinde kadınlarla erkekler arasındaki istihdam oranı arasında yaklaşık 10 puanlık bir fark vardır. (%72-61) Bu fark Türkiye için yaklaşık 40 puan değerindedir. (% 70-31) (Eurostat Dataset: LFS by sex age indicators). Bu bir ölçüde sadece 15-64 yaş grubunda değil 15-19 ve 20-24 yaş gruplarındaki gençler içinde sürmektedir. 2014-2017 arası 15-24 yaş arası gençlerin işsizlik ve istihdam oranları erkek ve kadınlar arasında ciddi biçimde farklılaşmaktadır. Bunun dışında tarım dışı işsizlik oranları kadınlarla erkekler arasında yaklaşık on puanlık fark bulunmaktadır. Bu farkın ortaya çıkışında sadece işyerlerinin istihdam açısından cinsiyete dayalı bir ayrımı değil, eğitimden yararlanmada kadınların erkeklere göre daha düşük bir düzeyde temsiliyetleri bulunmaktadır. Bu temsiliyet farkının bölgeler arası farklar nedeni ile daha da yükseldiği gözlenmektedir.

Ne eğitimde ne de istihdamda bulunan 20-24 yaş dilimi içinde erkeklerin oranı yüzde 17.7 iken bu oran kadınlarda yüzde 47.0 ulaşmakta oluşu ortaya çıkan cinsiyet ayrımcılığını göstermektedir (TÜİK -2017).

15-24 yaş grubunda tarım işsizlik oranlarında da genç erkeklerle kadınlar arasında yaklaşık iki katına yakın bir fark oluşturmaktadır.

Bunun dışında genç nüfus içinde eğitim ve istihdamın cinsiyete dayalı farkları aşağıdaki tabloda görüldüğü gibi genç kadınlar aleyhine bir gelişmeyi

göstermektedir. Özellikle ne eğitim de ne de istihdam olmayan kadınların 25-29 yaş dilimi içinde her iki kadından biri olarak görülmektedir. Kendini ev kadını olarak tanımlayan kadınların iş piyasası dışında kalışlarını açıklamaktadır. Sadece istihdam içindeki kadınların aynı yaş dilimi içindeki erkeklerin yarısı kadar bir orandadır. Eğitim durumlarına göre ise genç erkeklerle kadınlar arasındaki farkın en az olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlara göre 15-29 yaş arasındaki genç kadınların aynı yaştaki genç erkeklere göre istihdamda daha düşük oranda, ne eğitim ne istihdam kategorisi içinde ise erkeklere oranla daha yüksek bir oranda olduğu görülmektedir. Bu durum 15-29 yaş arası kadınların erkeklere oranla dezavantajlı durumunu açıklamaktadır.

Genç yaş dilimlerinde eğitimde ve istihdamda olma durumu (2017)

Ne istihdam da ne eğitimde (NETT)	15-19 %	20-24 %	25-29 %
Erkek	12.0	17.7	14.6
Kadın	21.9	47.0	53.5
İstihdamda			
Erkek	16.0	42.7	65.9
Kadın	7.7	22.8	32.2
Eğitimde			
Erkek	56.1	21.1	4.5
Kadın	63.2	21.1	7.4

Kaynak: TÜİK: http://www.tuik.gov.tr/PreTablo.do?alt_id=1007 oranlar tarafımızdan hesaplanmıştır.

Türkiye'de gençler arasında yaygın olan bir diğer olgu da sürekli bir istihdam beklentisi olmadan ve sosyal güvensiz yani kayıt dışı çalışmanın bulunmasıdır. Özellikle tarımsal alanlardan kente göç eden ailelerin çocukları eğitim olanaklarından daha düşük seviyede yararlandıkları için kayıt dışı istihdam alanlarında daha yoğun olarak istihdam edilmektedirler . Genç yaş gruplarında görülen yüksek kayıt-dışı istihdam oranı 25-29 yaş grubunda azalma eğilimi göstermektedir.

Genç yaş grupları içinde kayıt-dışı istihdam Oranı 2017

Yaş grupları	Kayıt dışı oranı %
15-19	66
20-24	30
25-29	18

Kaynak: TÜİK <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=72&locale=tr> (Ocak-Aralık 2017 ortalaması yaklaşık değerler alınmıştır.)

Kayıt dışı istihdam alanlarının kısa süreli ve geçici işlerden oluşması gençlerin önünde ağırlıklı olarak bu tür işlerde çalışmayı getirmektedir. Bu tür güvencesiz ve kayıt dışı işlerin artışıyla yeni teknolojilerin, payı olduğu kadar gençlerin bu işleri tercih etmelerinin de iş piyasasının güvenceli iş yaratamamasının etkisi bulunmaktadır.

TÜİK kullandığı gençlik verilerinde kullanılan yaş dilimi 15-24 olmaktadır. Ancak Türkiye'nin imzaladığı 182 sayılı ILO sözleşmesini 2. Maddesi ile ifade edilen “çocuk” terimini 18 yaş altında herkese uygulanır” denmektedir. Bu itibarla 15-18 yaş dilimlerinin genç olarak gruplanmasıyla Onaylanan uluslararası sözleşme açısından bir çelişki oluşturduğunu düşünmekteyiz. Bilindiği gibi uluslararası sözleşmeler onaylandıktan sonra iç hukukun üstünde olduğuna ilişkin Anayasanın 90. Maddesi bu konuya açıklık getirmektedir.

Araştırma Bulguları ve Bazı Çıkarımlar

Burada ele alınan ve değerlendirilen bulgular araştırma sonuçlarının bazılarının seçilerek kullanılması ile oluşmuştur. Araştırma genç yaş dilimine ait 2012-2016 yılları arasındaki verilerin 12 bölge esasına göre sınıflanmış halinden seçilmiştir.

Biz bu verilerden ağırlıklı olarak üç bölgeyi kıyaslamalarda kullandık. (İstanbul – Orta Doğu Anadolu ve Güney Doğu Anadolu) Bu kıyaslamamızın 12 bölgenin kendi içindeki karşılaştırması muhtemelen farklı sonuçları verebilir.

Ancak üç bölgenin seçiminde esas aldığımız unsurlar 1- Bölgelerin gelişmişlik düzeyleri (İGE ne göre) 2- Bölgelerin özellikle istihdam yaratma kapasitelerinin etnik köken farkına göre ayrışmasıdır.

Bu ölçütler açısından İstanbul bölgesinin çarpıcı sonuçlar vermeye daha fazla yatkın bir bölgelerden biri olma ihtimali üzerinden hareket ettik. Kıyaslanan diğer bölgeler ise 1-gelişmiş düzeyi en altta olan iller açısından 2- Göç verme kapasitesinin yüksekliğine dayalı olarak seçilmiştir.

Özetle ele alına üç bölgenin dışındaki dokuz bölge genç nüfus ile ilgili değerlendirmenin önemli ölçüde dışında kalmıştır.

Genç İstihdamın Üç Bölgesel Dağılımı ve Cinsiyete Göre Oluşan Farklar

Genel olarak bakıldığında TÜİK'in gençlere ait verileri içinde 15-24 yaş dilimini bulunmaktadır. Buna göre işgücüne katılım oranı bu yaş dilimi içinde son dönem verilerine göre artış gösterdiği, ancak cinsiyet farkının İKO içinde genç erkeklerde 2014-2017 arasında yüzde 54-55 düzeyinde iken genç kadınlarda yaklaşık yüzde 29-30 oranında değişmektedir. Bu yaş dilimi içinde bile kadınların erkeklere oranla daha düşük düzeyde iş piyasasına dahil olduğu anlaşılmaktadır. Daha sonra ele alınan bir çok veri bu durumu doğrulamaktadır (TÜİK İşgücü İstatistikleri). İşgücü dağılımları için burada toplanan veriler istihdamı sekiz iş grubu içinde işgücü

dışında kalanlar ise üç grup içinde toplamıştır. Bunların dışında diğer meslek grupları ve işsizler bulunmaktadır. Bu verilerin ışığında İstanbul da yaş dilimlerinin ve cinsiyet farkından ortaya çıkan değişimleri özetlersek;

- Genç yaş dilimleri için kadınların en yoğun olarak çalıştıkları meslek alanı kamu veya özel sektörde orta kademe yöneticilik ve büro çalışanı olarak görülmektedir. Bu durum Türkiye’de kadınların en yoğun olarak çalıştıkları alanlarla İstanbul arasındaki güçlü bir benzerlik öne çıkmaktadır.

- Genç erkekler için ise işçi olarak istihdam edilmek en yoğun kategori olmaktadır. Yıllara göre oranlarda büyük değişim gözlenmemektedir.

- Serbest meslek grupları(doktor avukat mimar) ise cinsiyete dayalı olarak oransal olarak birbirlerine en yakın gruplar olmaktadır.

- İşgücü dışında kalan gruplar içinde ise kadınlar için ev kadınlığı erkekler arasında ise öğrencilik ise en fazla seçilen gurup olmuştur. Ev kadınlığının yıllar içinde azalan bir seyir takip etmesi kadınların iş yaşamına daha fazla katılma arzularını yansıtmaktadır. (18-29 yaş arası)

- İstanbul için dikkat çeken bir başka olgu ise kadınların erkeklere yakın bir oranla işsiz kalmalarıdır. Çalışma hayatına daha az katılıp benzer oranda işsizlik oranına sahip olmak aslında oransal olarak kadınlar için yüksek bir işsizliği ifade etmektedir.

- 2012-2016 dönemi boyunca erkek işsizliğinin küçük bir oranda azalması veya aynı kalması söz konusu iken her yaş grubu içinde ve yıllara göre kadınların işsizliği artış göstermektedir.

- Özellikle 18-24 arasındaki genç işsizliğinin kadınlarda erkeklere yakın değerlerde bulunmaktadır. Bu durum cinsiyetten bağımsız olarak İstanbul’da genç nüfusun işsizliğini göstermektedir.

- Gençler arasındaki işsizlik oranının erkeklerde kadınlara göre biraz daha yüksek oranda olduğu buna karşılık her iki cins içinde yıllara göre arttığı görülmektedir.

Ortadoğu Anadolu bölgesinin oluşturduğu iller; Malatya, Van, Elazığ, Bingöl, Tunceli, Muş, Bitlis ve Hakkari gibi gelişmişlik düzeyi açısından sadece Malatya ve Elazığ 3. Gelişmişlik düzeyinde diğer illerin tamamı 5. Ve en son gelişmişlik düzeyindedir (https://ekonomi.isbank.com.tr/ContentManagement/Documents/ar_03_2012.pdf).

Buna göre bu bölge illerinde aşağıda özetlenen genç işgücüne ait değişim özetleri görülmektedir.

- Kamu sektöründe orta kademe yöneticilik ve memur konumunda olan gençlerin cinsiyetleri kadınlar lehine bir fazlalık göstermektedir.

- Ev kadınlığı oranı İstanbul’a oranla çok yüksek bir temsiliyete sahiptir. Ev kadınlığının oransal olarak bu dönemde (2012-2016) arası arttığı gözlenmektedir. Kadınların iş gücü dışında kaldıkları en yüksek grup olan ev kadınlığı bu bölge içinde İstanbul’dan çok daha yüksek bir orandadır.

- Araştırma kentsel alanda yapıldığı için cinsiyete bağlı olarak tarımda çalışan oranı düşük görülmektedir.
- İşsizlik oranı cinsiyete göre dağılımı erkek işsizlik oranının 1/3 ü kadar kadın işsizlik oranı gerçekleşmektedir.
- Erkek istihdamının en yoğun çalıştığı meslek grubu ücretli işçi olduğu ve bu oranın yıllara göre çok fazla bir değişim göstermediği gözlenmektedir.
- İşgücü dışında kalanlar arasında en yoğun 18-29 yaş arası öğrenciler almaktadır. Bu bölge içinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha düşük oranda temsil yetleri gözlenmektedir.

Güneydoğu Anadolu bölgesi gelişmiş düzeyi açısından Ortadoğu Anadolu bölgesindeki illerden daha fazla gelişmiş illere sahiptir. Özellikle bu illerin başında gelmektedir. Gaziantep işgücü piyasasının önemli bir istihdam yaratma potansiyeline sahip bir ilidir. Bu bölgede Şanlıurfa, Mardin, Adıyaman, Kilis, Diyarbakır, Batman Şırnak ve Siirt bulunmaktadır. 2012 verilerine göre Şırnak ve Siirt dışındaki iller kısmen daha gelişmiş illeri oluşturmaktadır. Genç nüfusun (18-29 yaş arası) bu bölge işgücü piyasasına ilişkin değişimlerinin ana hatları aşağıdaki gibi özetlenmiştir.

- Genç nüfus içindeki istihdamın meslekler içinde en yoğun olarak gözüktüğü grup erkek nüfus için işçilik, kadın nüfus için ise kamu veya özel sektörde memurluk olarak görülmektedir.
- Diğer bölgelerle paralel bir değişime göstererek hem genç erkeklerde hem de genç kadınlarda işsizlik oranlarında artış görülmektedir.
- Genç erkek işçi ve küçük esnaf oranlarında yıllara göre azalma, buna karşılık erkek ve kız öğrenci sayılarında artış gözlenmektedir.
- Serbest meslek mensupları ve marjinal sektörde çalışanların cinsiyetlerine göre bir değişiklik olmadan yıllar içinde ihmal edilebilecek düzeyde bulunmaktadır.
- Bu bölgenin önemli bir özelliği de 18-29 yaş aralığında bulunan genç kadınların yarısı ev kadınlığı statüsünde iken. Aynı oranın İstanbul için 1/3 iken bu bölgelerde 1/2 ye kadar yükselmesi bu bölgelerde kadınların iş gücü dışında kalışlarına işaret etmektedir.

Gençlerin Ekonomik Faaliyetleri ve Medeni Durumları

Üç bölge esasına göre yapılan bu incelemede 18-29 yaş dağılımına göre gençlerin ekonomik faaliyetleri sadece çalışan olarak ele alınmıştır. Bunun dışında kalanların ise okula devam eden ve ne okula devam eden ne de çalışan olarak yani oturan olarak sınıflanmıştır. Bu incelemede 2015-2016 yılları esas alınmıştır. Medeni durum açısından ise beş grup. Evli, Nişanlı, Bekar, Dul ve Boşanmış olarak alınmıştır. Bölgelere göre ortaya çıkan dikkat çeken unsurlar şu şekilde gruplanmıştır.

- Bölgelere göre yapılan dağılıma göre İstanbul'da ele alınan bütün yaş dilimleri için bekar olanların çalışma eğilimleri yüksek ve yıllara göre artma eğiliminde görülmektedir. (2015-2016 arası)

- Bu yıllar arasında evli olanların ise sadece 18-24 arasında çalışma eğilimleri artmakta, diğer yaş grupları içinde ise evli olanların çalışma eğilimlerinde azalma vardır.

- Cinsiyete göre ayırım yapılırsa görülecek olduğu gibi buradaki artışın temel nedeni evli olan kadınların iş piyasası dışında kalmak istemeleri veya evlendikten sonra işlerinden ayrılmak niyetleri olarak ile açıklanabilir.

- Dikkat çeken bir diğer olgu da Okuyan olarak gözüken gençlerin evli olma oranları çok düşüktür. Yani okula devam ile evlilik arasında beklendiği gibi olumsuz bir ilişki bulunmamaktadır.

- İstanbul'da bekar olup çalışanların oransal yüksekliği diğer bütün medeni durum gruplarından yüksektir. Bekar olanların iş piyasalarına daha fazla katılıyor olması gibi genel bir olgu İstanbul içinde geçerliliğini korumaktadır.

- Bölgesel bir karşılaştırma yapılırsa, 18-29 yaş dilimi içinde G.D. Anadolu bölgesinde evli olup, çalışanların oranı İstanbul Bölgesine göre daha fazla yüksek bir orandadır. Bu durumda bölgede iş bulma koşullarının zor olması evliliğin iş piyasasını terk etme nedeni olamadığını göstermektedir.

- Bütün yaş grupları için İstanbul'da bekar olanların ne eğitimde ne de istihdamda olmayanlar yaklaşık 1/5 iken bu oran güney doğu Anadolu için 1/3'e çıkmaktadır. Yani genç nüfusun atıl olma halinin Güneydoğu Anadolu bölgesinde yüksek bir orandadır.

- Evli olup da atıl olanların oranı İstanbul ile Güneydoğu arasında farklılık göstermemektedir.

- İstanbul'da evli olup da okuyan bulunmamasına rağmen Güneydoğu Anadolu da evli olup da okumaya devam edenlere bulunmaktadır.

- Bütün bölgeler için bakıldığında bekarların çalışma oranı yüksek olmakta, evlenmenin iş piyasasına girişi zorlaştıran veya ayrılmayı kolaylaştıran bir etken olduğu anlaşılmaktadır. Bu durumun önemli ölçüde cinsiyete bağlı olarak kadınlar aleyhine olacak şekilde ortaya çıktığını söyleyebiliriz.

- İstanbul bölgesi için 18-29 yaş dilimi arasında atıl işgücü oranı GDA bölgesi ve ODA bölgesinde oturan gençlerin üzerinde bir orana sahiptir. Bu bölgelerde çalışma eğiliminin ve isteğinin İstanbul'a göre yüksek oluşunu ile açıklanabilir.

Ekonomik Faaliyet ve Etnik Köken

Bu bölüm altında esas olarak dikkate alınan bölge esasına göre toplanan verilerin yıllar içinde ve ekonomik durumlarına göre bir karşılaştırma yapmak değişimleri özetlemektir. Ekonomik durum sadece kişinin çalışıp çalışmadığını ifade

etmektedir. Bunun dışında etnik kökene göre dağılımı yapılan bireylerin bir okula devamına ilişkinde değerlendirmeler ve değişimleri özetlemektedir. Dikkat çeken unsurlar aşağıdaki gibidir.

- Temel olarak ve eğitim seviyelerinin yükselmesi ile istihdam oranının artışı arasında pozitif bir ilişki bulunduğu düşünülmektedir.

- 18-24 yaş arasında İstanbul'da yaşayan gençlerin arasında Türk olanlarla olmayan arasında istihdam açısından en temel fark Türk olmayanların Türk olanlara göre daha fazla istihdama katılmakta oluşlarıdır. 25-29 yaş grubunda ise bu oran Türk olanlar lehine değişmektedir. Bütün yaş dilimleri içinde hiç bir şey yapmayan oturan gençlerin de sayılarında gerek Türk olanlarda gerekse Türk olmayanlarda oransal bir azalmaya görülmektedir. İstihdam edilenlerde çok önemli bir değişme olmadığı için artış sadece Eğitimde olanlarda görülmektedir.

- Özetle İstanbul'da yaşam koşulları 2012-2016 arasında hem okuyan hem de çalışan gençlerin Türk olan ve olmayanlar açısından paralel olarak yükselmiştir.

- Buna karşılık İstanbul'un 18-29 yaş arası gençlerinin etnik açıdan en dikkat çekici özelliği Türk olanların 1/3 okula devam ederken (%31), Türk olmayanların okula devam oranı yaklaşık 1/5 (%23) kadar inebilmektedir. Bu durum Türk olmayanların okuldan daha az yararlandıklarını açıklamaktadır.

- Hiç bir şey yapmayan gençlerde ise aynı oran Türk olmayanlar aleyhine (1/3) yükselmekte, Türk olanlarda ise düşük seyretmektedir (1/5).

- En az gelişme gösteren bölgelerden biri olan O.D Anadolu bölgesi Türk olanlarla olmayanlar arasındaki farkın yıllar içinde yüksek seyrettiği bölgedir.

- Kendini Türk olarak tanımlayanların istihdam oranı 2012-2016 arasında bu bölge içinde istihdam oranı yükselmektedir.

- Kendini Türk olarak tanımlamayanların istihdam oranının bir değişiklik görülmemektedir.

- Öğrenim gören gençler açısından ise bu bölgede etnik kökeni Türk olmayanların oranı Türk olanlara oranla yükselmektedir. Yıllar içinde yaklaşık on puanlık bir artış gözlenmektedir.

- Öte yandan Türk olanlar arasında ise okuyan gençlerin oranı düşmektedir. Bunun sonucu sayabileceğimiz bir biçimde Türk olanların hiç bir şey yapmayanlarının oranı yıllar içinde yükselmektedir.

- Oransal olarak gelişme indeksi yüksek olan kentleri barındıran G.D Anadolu bölgesi (Şırnak ve Siirt hariç) 2012-2016 arası genç istihdamı Türk olmayanlarda oransal bir değişme görülmemesine rağmen Türk olanlarda bir azalma gözlenmektedir.

- Bu istihdamdaki azalma Türk olmayanlarının okula devam oranında bir değişme olmaz iken Türk olanların okula devam oranlarında yaklaşık on puanlık oransal bir artış gözlenmektedir.

- Dikkat çeken bir diğer olgu da 18-29 yaş dilimlerinde istihdam edilenlerin oranı Türk olarak tanımlananların üstündedir.
- Özetle bu bölgelerdeki en temel ayırım Türk olanların okumayı tercih etmeleri Türk olmayanlarında çalışmayı tercih ettikleri gözlenmektedir.
- Dikkat çeken bir diğer olgu da Doğu Karadeniz bölgesine aittir. Her yaş diliminde Türk olmayanların istihdam edilme düzeyleri çok düşük veya bulunmamaktadır. Bu gelişme muhtemelen kendini Türk olmayan biçiminde ifade edenlerin sayısal azlığına bağlı olabilir.

Eğitim ve Ekonomik Gelişme

Eğitim ile ekonomik gelişme arasındaki ilişkinin evrensel bir geçerliliği olduğunu biliyoruz. Nitekim Türkiye'nin de bölgeleri arasındaki gelişmişlik farklarına eğitim düzeyleri içinde görebilmekteyiz. Eğitim seviyesi ne ölçüde düşüğe istihdam edilmeyen ve oturan oranı da yani atıl işgücü o ölçüde yükselmektedir. İstanbul ve diğer bölgelerin karşılaştırılmasından belirgin olarak gözükten değişimleri sıralaması aşağıdaki sonuçları vermektedir.

- İstanbul için en dikkat çeken bir gelişme Oturan, Okuyan ve Çalışan düzeyleri açısından Lise altı eğitim almış olanların istihdam oranları lise eğitimi almış olanlara göre daha yüksek seyretmektedir. Bu durumun lise altı eğitimin istihdam koşullarının Lise eğitimine oranla daha yüksek olmasından kaynaklandığını açıklamaktadır. Lise altı eğitimin vasıf gerektirmeyen işlerde daha rahat istihdam edilmesi, buna karşılık lise eğitiminin iş bulma konusunda yetersiz kaldığı verilerden anlaşılmaktadır.

- Beklendiği gibi 18-29 arası yaş dilimleri istihdama katılma açısından faal olunan dönem olan 25-29 arası İstanbul 'da Lise eğitimi almış olanların yüksek bir oranda istihdam edildiği görülmektedir. Fakat bu gelişmeye rağmen en yüksek istihdam oranı Üniversite mezunları arasında görülmektedir. Bu gelişme anılan yıllar açısından da büyük bir değişme göstermemektedir.

- 18-29 yaş dilimi içinde üniversite ile bağlantıları süren veya kendini okuyan olarak ifade eden grup beklenenin aksine İstanbul'da O.D Anadolu ve G. D Anadolu bölgesine göre daha düşük bir düzeydedir.

- Beklendiği gibi İstanbul için okur yazar olmayan ve oturan oranı 18-29 yaş dilimi için yüksek seyretmesine rağmen aynı oranın Doğu ve Güneydoğu için çok daha yüksek düzeydedir. Bu farkın okur yazar olmayanların İstanbul 'da istihdam edilebilme olanaklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir.

- G.D. Anadolu bölgesi ve O.D Anadolu için ise eğitim ile çalışma arasındaki beklenen pozitif ilişkinin İstanbul'daki kadar yüksek olamadığı dikkat değerlidir. Yani eğitim seviyesinin yükselmesi bu bölgede istihdama İstanbul kadar olumlu etki yaratmamaktadır. Bu durum muhtemelen İstanbul dışındaki bölgelerde istihdam olanaklarının sınırlı olmasından kaynaklanmaktadır.

• Yukarıda açıklandığı biçimde G.D ve O.D Anadolu bölgelerinde de üniversite mezunu olup da atıl işgücü (oturan) kategorisinde bulunanların oranı İstanbul'un çok üzerinde seyretmektedir. Bu durum bize İstanbul bölgesi lehine üniversite mezunlarının daha kolay istihdam edildiğini ancak kıyaslanan diğer bölgelerin yüksek bir işsizlik oranından Üniversite mezunların da etkilendiğini göstermektedir.

• Nitekim 18-29 yaş aralığında olup, üniversite eğitimi almış olanlardan istihdam edilenlerin oranı O.D ve G.D. Anadolu bölgelerinde İstanbul'a göre çok düşüktür. İstanbul'da çalışan üniversite mezunu olanlar yüzde 65 e çıkarken bu bölgede yüzde 45 düzeyinde kalması bölgenin işsizlik sorunu ile yakından ilişkilidir.

• Nitekim aynı araştırma sonuçlarına göre G.D. Anadolu bölgesinde 18-29 yaş aralığında kendini işsiz olarak tanımlayanların oranı 12.6 iken (kadın erkek ort.) Aynı oran İstanbul için 6.7 olarak olmaktadır.

• 18-29 yaş aralığında olup da üniversite mezunu olup istihdam edilenlerin oranı gerek G.D, gerekse O.D .Anadolu bölgesine göre daha yüksek seyretmektedir. Bu açıdan istihdam koşullarının bu bölgeler aleyhine her eğitim seviyesi için İstanbul'a göre daha düşük oranlarda gerçekleşmektedir.

Eğitim ve Etnik Köken

Elde edilen bulgular 2012-2016 arasında etnik köken ile eğitim seviyeleri arasında her yaş dilimi için anlamlı sonuçlar vermektedir. Bilindiği gibi aşağıda özetlenen karşılaştırmaların İstanbul ile G. D ve O.D. Anadolu için yapılan karşılaştırmaları içermektedir. Türkiye'de OECD verilerine göre Eğitim alanında Başarılı ve başarısız bölge karşılaştırmalarında Fen Bilimleri, Matematik, ve Okuduğunu Anlama da ele aldığımız Güneydoğu Anadolu ve Ortadoğu Anadolu bölgeleri en başarısız üç bölgenin ikisini oluşturmaktadır. (M.Eğilmez s:180)

İstanbul için ortaya çıkan önemli ayırım Türk ve Türk olmayanlar arasında eğitim düzeyleri her yaş grubu içinde Türk olanlar lehine olarak eğitim seviyesi yükselirken Türk olmayanlar aleyhine azalmaktadır. Yani İstanbul'da etnik kökeni itibarı ile Türk olmayanlar her eğitim kademesi için 2012-2016 yılları arasında oranı azalmaktadır. Eğitime katılanlar arasında Türk olmayanlar çarpıcı bir biçimde daha azalması bize İstanbul için etnik köken farkının en önemli unsuru olduğunu açıklamaktadır.

• Buna rağmen yıllar içinde İstanbul'da 18-29 yaş grubunda olanlardan Lise ve üniversite mezunu olanların oranı Türk olmayan gruplarda nispi olarak yükselme göstermektedir. Yani Türk olmayanların da eğitim seviyeleri Türk olanlar kadar olmasa da yine de küçük bir yükselme eğilimi içine girebilmektedir.

• Ancak Türk Olmayanlardan Lise altı eğitim alanların oranı yıllar içinde diğer eğitim kademelerine göre daha fazla bir yükselme içinde gözükmektedir. Muhtemelen Lise sonrası bu gençlerin iş piyasasına dahil oldukları veya atıl işgücü içine girdikleri düşünülebilir.

- Genel anlamda İstanbul'da okuryazar olmayan grupların payı içinde Türk olmayanların oranı yüksek olmasına rağmen yıllar içinde küçük bir azalma göstermektedir. Bu durumun okuryazarlık kampanyaları sonucu 18-29 yaş grubunda Türk olmayanların lehine küçük bir artış gözlenmektedir.
- Etnik köken açısından diğer bölgelerde durum İstanbul'a göre farklılık göstermemektedir. Sadece etnik kökeni Türk olmayanların bulunmadığı yada beyan edilmediği bölgeler de örnek olarak Doğu ve Batı Karadeniz bölgelerinde eğitim seviyesi ile etnik köken arasında anlamlı bir ilişki bulunmamaktadır.
- G.D Anadolu bölgesinde 2012-2016 arasında Etnik köken ile Eğitim arasındaki ilişkide Türk olanlarla, olmayanlar arasındaki fark İstanbul bölgesine azalma eğilimindedir. Bu durum bize eğitimden yararlananların Türk olanlarla Türk olmayanlar arasında farkın kalmadığını göstermese bile, her iki etnik kökeninde aynı ölçüde eğitimden yararlanmadığını göstermektedir. Oysa bu durum İstanbul için etnik kökeni Türk olmayanların aleyhine çok yüksek bir orandadır.
- İstanbul dışında eğitim ve etnik köken farkları yüksek olduğu bölgeler beklendiği gibi Batı Marmara, Ege, Doğu Marmara, Batı Anadolu, Akdeniz ve Orta Anadolu bölgelerinde toplanmıştır. Eğitim ve etnik köken arasındaki farkın en az olduğu bölgeler ise O.D Anadolu ve G.D Anadolu bölgeleridir.
- İstanbul ve diğer bölgelerde ortak gözüken bir diğer gelişme ise eğitim seviyesi yükseldikçe etnik kökeni Türk olmayanların oranlarında bir aleyhte bir azalma tersine Türk olanlarda ise lehlerine bir artış gözlenmektedir. Bu durum batı bölgelerinde çok belirginleşmekte, Doğu ve Güney doğu Anadolu da farklar kısmen azalmaktadır.

Cinsiyet ve Ekonomik Gelişme

Bu başlık altında yine 2012-2016 yılları arasında genç nüfusun cinsiyetlerine göre ekonomik durumlarını ele alıp bazı sonuçları özetleyeceğiz. Özellikle cinsiyete dayalı olarak istihdam edilmeyenlerin hem bölgesel hem de cinsiyete dayalı farkları saptamak gerekiyor. Aşağıda İstanbul ve diğer bölgeler açısından genç nüfusun cinsiyete ve ekonomik gelişmeye ilişkin farkları gruplanmıştır.

• İstanbul içinde 18-29 yaş içindeki her yaş grubunun okuyan oranı kadınlarda erkeklere göre daha düşük seyretmektedir. Bu durum eğitim istatistikleri ile benzer durumdadır. Okula devam eden kadınların oransal olarak erkeklere göre daha düşük seviyede olduğunu göstermektedir. Bu oran 18-24 yaş dilimi içinde yani Yüksek eğitim için kadınlarla erkekler arasındaki fark İstanbul'da kapanmaktadır. Ancak 25-29 arasında eğitimde olan erkeklerin kadınlara göre oransal olarak farkı daha yüksektir.

• 2012 den 2016 yılına kadar gerek kadınlarda gerekse erkeklerde okuyanların oranı İstanbul için artmaktadır. Buna karşılık hiç bir şey

yapmayan(oturan)'ların oranında bir azalma görülmektedir. İstanbul için atıl olan genç erkeklerin oranı genç kadınlara göre çok düşük düzeydedir.

- Beklendiği gibi kadınlarda atıl işgücü yada oturanların oranı her yaş grubu için erkeklerden daha yüksek seyretmektedir. Bu durum bir ölçüde kadınların iş piyasası dahil ol(a)madıklarını göstermektedir. Bu grupta gözüken kadınların iş aramadıkları için işsiz olarak değerlendirilmediklerini ancak bir şekilde iş aramaktan vazgeçtiklerinin de işareti olabilmektedir.

- 25-29 yaş dilimleri için İstanbul'da genç erkeklerin ve kadınların yıllar içinde değişmeyen bir biçimde Türkiye ortalamasının üzerinde istihdam edildiği görülmektedir. Aynı yaş dilimi kadınların istihdama katılışları Türkiye ortalamasının üstünde seyretmektedir.

- O.D. Anadolu bölgesi istihdam için diğer bölgelere ve diğer değişkenlerle kıyaslandığında Kadın istihdamının en düşük düzeyde olduğu ve her yaş dilimi için kadın istihdamının Türkiye ortalamasının altında seyrettiği görülmektedir.

- G.D. Anadolu bölgesinin oranları gerek genç kadınlar gerekse genç erkekler için istihdam verileri O.D. Anadolu bölgesi kadar düşük olmamakla birlikte İstanbul ve batı ile karşılaştırıldığında düşük olmaya devam etmektedir. Bu durumu açıklayan en önemli ölçüt G.D Anadolu bölgesinde gelişme düzeyi ve istihdam kapasitesi yüksek olan iller bulunmaktadır.

- G.D. Anadolu bölgesi için dikkat çeken bir diğer olgu, her yaş dilimi ve her yıl içi hem genç erkek ve hem de genç kadınların okula devam etme oranları benzerlik göstermektedir. Bu benzeşim İstanbul dahil diğer bölgelerde rastlanmamaktadır.

- G.D. Anadolu bölgesi için genç kadınların istihdam içinde bulunmaları İstanbul kadar yüksek olmasa bile yüzde 10-14 arasında değişmektedir.

- 25-29 yaş dilimleri genç kadınlarda işsizliğin yüksek olduğu, buna karşılık genç erkeklerde ise istihdam oranının yüksek olduğu bir döneme denk gelmektedir.

Özet Sonuçlar

Bu kısa çalışma içinde genç nüfusun bazı değişkenlerine bölge esasına göre bakılmıştır. Bu altı değişken 18-29 yaş dilimleri içinde ve 12 bölge esasına göre sınıflanan verileri ise sadece üç bölge üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Altı değişkenden ortaya çıkan bazı sonuçları sıralarsak:

- ✓ **Cinsiyet** temeline dayalı olarak iki gösterge dikkate alınmıştır. Bunlardan biri işgücü bilgilerini detayı, diğeri ise yine cinsiyet temeline dayalı olarak, konumunu (Eğitim-Atıl- istihdam) belirlemektedir.

- ✓ Buna göre kadınların ağırlıklı olarak işgücüne dahil olmadıkları görülmektedir. Bunun O.D. Anadolu ve G.D. Anadolu bölgelerinde oransal olarak İstanbul'a göre çok yüksek düzeyde olduğu görülmektedir.

✓ Bu gelişmelere rağmen her üç bölge içinde genç kadınların işgücü piyasası dışında kalışlarında yıllara bağlı olarak zayıf da olsa bir azalma gözlenmektedir. Bu çalışmanın örnekleme kentsel ve kırsal alanları kapsamaması nedeni ile kadınların ücretsiz aile işçiliği sadece İstanbul dışında iki bölgede görülmektedir.

✓ Cinsiyete dayalı farklılardan biri atıl olarak kalanların her yaş grubu için kadınlardan oluşmasıdır. Bu çalışmanın diğer verileri ile uyumlu bir biçimde hem istihdam içinde hem de eğitimde kadınların erkeklere oranla daha küçük oranda temsil edilmektedir. Okula devam etme oranları arasındaki farkın dönem içinde azaldığı buna karşılık atıl olma halinin devam ettiği gözlenmektedir. Bu farkın beklendiği gibi gelişme düzeyi düşük bölgelerde daha yükselmesi söz konusudur.

✓ **Etnik Köken** temeline dayalı olarak iki gösterge dikkate alınmıştır. Bunlardan biri Eğitim bilgilerinin detayı diğeri ise etnik kökene göre konumunu (Eğitim-Atalet-İstihdamı) belirlemektedir.

✓ Kendini Türk olarak tanımlayanlarla Türk olmayanlara arasında her bölge için dikkat çekici gelişmeler bulunmaktadır. İstanbul bu açıdan ilgi çekici bir paradoksu barındırmaktadır. Türk olanların okuma eğiliminde olduğu Türk olmayanların da atıl veya İstihdamda çoğunluğu oluşturduğu bir bölgedir. Okul imkanlarından Etnik kökeni Türk olmayanların daha az yararlanması ve atıl işgücününün bu gruplarda yoğunlaşması “ayırıcılık” olgusunu güçlendirmektedir.

✓ İstanbul ile karşılaştırılan diğer iki bölgenin istihdam ve eğitim açısından etnik kökene göre farklılıkları Türk olmayanlar açısından dezavantajlı durumu devam etmesine rağmen farklar İstanbul'a oranla daha düşüktür.

✓ Etnik köken açısından okuyanların Türk, çalışanların ise Türk olmayanlardan oluşması, dikkat çeken olgulardan biri olmaktadır.

✓ Eğitimin düzeyinin yükselmesi ile Türk olmayanların bu eğitime daha düşük oranda katılmaları, Türk olanların ise eğitime daha fazla katılmaları eğitim ile etnik köken arasındaki negatif farka işaret etmektedir.

Eğitim ile burada dikkate alınan tek değişken ekonomik faaliyetler olmaktadır. İstanbul ve diğer bölgeler için eğitim seviyesinin yükselmesi ile istihdamın artışıdır. Ancak pozitif ilişkinin her üç bölge için aynı düzeyde gerçekleşmediği gözlenmektedir. İstanbul için eğitim ile istihdam arasındaki pozitif ilişki diğer bölgelerde aynı oranda gerçekleşmemektedir.

KAYNAKÇA

Çağlarımak Uslu, N (2018) “Genç İşsizliği “ Nisan Kitapevi, Eskişehir
Eğilmez M,(2018) “Değişim Sürecinde Türkiye” Remzi Kitapevi, İstanbul
Gürsel S. vd., (2010). "Tarımda İstihdam Bilmecesi", Betam Tartışma Notu 10/95
OECD. Erişim <https://data.oecd.org/unemp/unemployment-rate.htm#indicator-chart>

Sönmez M., "Sahtekarlık Değilse, Ne?" Erişim:

<http://mustafasonmez.net/?p=725>

T.İş Bankası Genel Müdürlüğü Erişim Tarihi: 28.11.2018

https://ekonomi.isbank.com.tr/ContentManagement/Documents/ar_03_2012.pdf

TÜİK (2006-2012) Çocuk İşgücü Araştırmaları

TÜİK (2012) Türkiye İstatistik Yıllığı 2012

TÜİK (2017) İstatistiklerle Gençlik 16.5.2017 tarihli Haber Bülteni

Yentürk N., <http://bianet.org/kurdi/ekonomi/107048-turkiye-de-genc-issizligi>